

"TRUSLER OG UDFORDRINGER VED ÅRTUSINDSKIFTET"

Opgavekommissionen i samfundsfag.

RETNINGSLINIER FOR CENSUR AF STUDENTEREKSAMENSOPGAVEN 2000-5-1.

Generelle bemærkninger.

Retningslinierne er vejledende og bør ikke benyttes for håndfast ved vurderingen af den enkelte besvarelse, der altid skal vurderes som en helhed.

Der kan tænkes besvarelser, der gør på tværs af den skitserede systematik, og man kan forestille sig besvarelser, der mangler ét eller flere af de aspekter, der her omtales - men som alligevel må bedømmes som udmærkede.

Vi skal også understrege, at en suveræn besvarelse af ét delspørgsmål udmærket kan kompensere for mangler i besvarelsen af andre delspørgsmål.

Og endelig vil vi gerne pointere, at selv om vi i spørgsmålsformuleringerne ikke eksplicit henviser til fællesdel eller delspørgsmål, skal besvarelser, der udnytter sammenhænge i opgavesættet, honoreres for det.

Fællesdel, opgave A.

Spørgsmål 1: Sammenlign synspunkterne i bilag A1, A2 og A3: Hvilke udfordringer stiller globaliseringen den moderne nationalstat overfor?

Den suveræne besvarelse (11-13)

fremhæver systematiske ligheder og forskelle, og forståelsen af begreberne "marked" og "politik/stat" er klar.

Den suveræne besvarelse påviser, at de tre bilag er enige om, at udfordring nummer ét er "den internationale markedsøkonomi" og "dem der kontrollerer den":

"Den 30-årige yuppie-spekulant og hans aktionærer" (A1), "markedsøkonomien koloniserer alt" (A2)

"globaliseringen underminerer det demokratiske system." (A3).

De tre bilag er ligeledes enige om, at svaret på globaliseringen er politisk regulering af markedsøkonomien.

Forskellene mellem de tre bilag ligger i opfattelsen af, i hvor høj grad denne regulering kan ske i nationalstatsregi. Her står Thorkild Kjærgaard (A2) alene overfor Bødtskov og Hines.

De mener på deres side, at den enkelte nationalstat er for lille til at tage kampen op og ser EU som SVARET.

Men i vurderingen af, hvilken strategi, der fremover er nødvendig for "generobringen af politikken" er det Bødtskov (A1), der står alene: Han mener, at EU med Amsterdam-traktaten er svaret på globaliseringens

udfordring og ser frem til en udvidet horisontal integration i Europa - mens Hines og Kjærgaard begge anbefaler en forstærket protektionisme. Kjærgaard med en tilbagevenden til de eksisterende nationalstater, Hines med et protektionistisk EU.

Det skal understreges, at fællesdelen primært er færdighedsopgave.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis bilagenes synspunkter karakteriseres ved brug af relevante faglige begreber.

Den middelgode besvarelse

redegør typisk for bilagene ét for ét og påviser hovedforskellene mellem synspunkterne undervejs eller i en konklusion.

Hovedforskellene mellem de tre bilags synspunkter er forstået, mens enigheden behandles mere kursorisk og systematikken er mere bilagsbunden end i den suveræne besvarelse.

Den netop bedste besvarelse

gennemgår bilagene ét for ét, men sammenligningen/konklusionen og dermed den egentlige besvarelse af opgaven

er noget usikker og mangelfuld.

Der skal dog stadig demonstreres en vis forståelse af problematikken.

Den ikke - bedste besvarelse

refererer de tre bilag uden synlig forståelse for problematikken og uden at der er gjort et forsøg på en sammenligning.

Delopgave B: Kosovokrigen og NATO's nye doktrin.

Spørgsmål 2. Undersøg, hvilke opfattelser af NATO's rolle der kommer til udtryk i bilag B1 og B2.

Den suveræne besvarelse (11-13)

indeholder en klar påvisning af de centrale pointer i de to bilags opfattelser af NATO's rolle:

B1

- at NATO's indgriben i Kosovo-konflikten varsler et normskifte i international politik, som stiller spørgsmålet ved de tidligere hensyn til staternes suverænitæt og afstæn fra at anvende magt i internationale relationer og til gengæld stiller krav om respekt for menneskerettigheder og fundamentale frihedsrettigheder.
- at FN har prioritet de humane normer i international politik så højt at det berettiger NATO's intervention, selv om det kræver suveræniteten i de stater - i dette tilfælde Jugoslavien - der groft overtræder menneskerettighederne.
- at NATO i Kosovo-konflikten handlede på egen hånd og var berettiget til den rolle, fordi Rusland i Sikkerhedsrådet blokerede for en FN-indgriben.

B2

- at NATO, som oprindeligt var en forsvarsorganisation, har foretaget en militær intervention til trods for at der ikke forelå en militær trussel mod NATO-landene.
- at NATO har legitimeret sin intervention ved at formulere en ny doktrin.
- at interventionen ikke tjente humane hensyn men vestlige magtinteresser og var et udtryk for traditionel vestlige imperialisme.
- at NATO, som egentlig havde udspillet sin rolle efter den kolde krigs ophør i 1989, har brugt Kosovo-konflikten til at begrunde sin egen fortsatte eksistens.

Der skal i besvarelsen demonstreres en helhedsforståelse af bilagenes opfattelser, f.eks. ved at bilagene karakteriseres.

Anvendelse og uddybning af relevante begreber som f.eks. humanitær intervention, imperialism, hør/blend sikkerhedspolitik, den idealistiske og realistiske skole indenfor international politik eller lignende trækker op eller kompenserer for fejl og mangler.

Den middelgode besvarelse

giver en redegørelse for bilagenes hovedsynspunkter med fokus på NATO's rolle i Kosovo-konflikten. Besvarelsen vil ofte følge bilagenes struktur og derfor være mindre systematisk og præcis. Det afgørende er, at der demonstreres forståelse af hovedsynspunkterne og af begreber som normer og suverænitæt samt kendskab til NATO's og FN's rolle i international politik.

Den netop bedste besvarelse

giver typisk en ustruktureret, refererende og mindre dækkende gennemgang af de to bilag. Mindre fejlslinger og misforståelser kan forekomme.

Der skal dog demonstreres en vis forståelse af de to hovedsynspunkter.

Den ikke - bedste besvarelse

vil typisk have karakter af et referat uden forståelse af bilagenes problemstillinger.

Spørgsmål 3. Diskutér, hvilke konsekvenser NATO's nye doktrin har for det internationale system.

Den suveræne besvarelse (11-13)

indeholder en systematisk og afbalanceret diskussion, der demonstrerer en klar forståelse af NATO's nye doktrin og fokuserer på konsekvenserne for det internationale system.

Besvarelsen kan tage udgangspunkt i bilagene:

B1

- at interventionen var en succes for FN og menneskerettighederne og det nye princip om humanitær intervention

B2

- at det internationale system bliver mere ustabil som følge af, at NATO har omdefineret sin rolle i offensiv retning

B3

- at konsekvensen bliver en atomar oprustning blandt de stater som føle sig truet af USA og Vesteuropa (EU)
- at Kina og Rusland vil bevæge sig i retning af deres tidligere positioner (under den kolde krig) overfor USA og Vesteuropa (EU)
- at Europa (EU) vil søge at frigøre sig fra den militære afhængighed af USA

B4

- at interventionen var en fiasko
 - fordi den blev ført halvhjertet.
 - fordi den stik imod hensigten førte til en humanitær katastrofe
- at man ikke kan løse etniske konflikter ved denne type militær indgriben
- at den var et engangstilfælde
 - fordi NATO-alliancen var ved at sprænges
 - fordi de europæiske NATO-lande fremover vil søge at frigøre sig fra den militære afhængighed af USA

Det er ikke et krav, at alle aspekter bliver inddraget, men det er et krav til den suveræne besvarelse, at den inddrager relevant viden om/relaterer bilagene til de nye sikkerhedspolitiske dagsordener efter ophøret af den kolde krig.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis der foretages uddybninger eller overvejelser over

- det internationale system
- humanitær intervention
- (national) suverænitæt
- NATO, FN og EU

eller andre relevante begreber, modeller eller teorier fra international politik.

Den middelgode besvarelse

foretager en diskussion, som primært er baseret på bilagene og i begrænset omfang inddrager konkret eller teoretisk relevant viden. Der skal være tale om en argumenteret diskussion, der viser forståelse af NATO's nye doktrin.

Den netop bedste besvarelse

kan tænkes formet som en redegørelse for bilagene evt. kun B3 og B4 uden en større selvstændig bearbejdning, men dog med en grundlæggende forståelse af deres hovedsynspunkter. Eller som en diskussion, ret læsrevet fra bilagene, hvor diskussionen ofte vil have en mere konkret eller postulerende karakter.

Den ikke - bedste besvarelse

kan enten forme sig som en meget tekstnær bilagsgennemgang uden forståelse eller som en ensidig og postulerende besvarelse uden inddragelse af bilagene.

Besvarelsen vil ofte afsløre helt grundlæggende mangler i viden om FN, NATO og Kosovo-konflikten.

Man vil kunne møde besvarelser af delopgave B, hvor dele af spørgsmålene 2 besvares i spørgsmålene 3 eller omvendt. Det skal derfor understreges, at delopgave B skal vurderes som en helhed.

Delopgave C: Miljø og vækst.

Spørgsmål 2. Undersøg, hvilke miljøpolitiske problemstillinger, der kan udledes af bilag C1 og C2.

Den suveræne besvarelse (11-13)

udleder en eller flere centrale miljøpolitiske problemstillinger, f. eks.:

- er der en sammenhæng mellem miljø og vækst?
- er miljøproblemerne nationale eller grænseoverskridende?
- virker miljøpolitikken?

- hvorfor er der fremgang på nogle områder og tilbagegang på andre?
- hvad sker der i EU-landene?

Den suveræne besvarelse kan dog også være udformet som en systematisk og velstruktureret undersøgelse af miljøproblemerne omfang og karakter, f. eks. ved at den fremhæver, at miljøets tilstand på en række områder er blevet forværret, samtidig med at det er gået fremad på andre områder.

Dette gælder i Europa som helhed (bilag C1) og i Danmark (bilag C2, tabel 1 : CO₂ udledning + 21%, energiforbrug +17% - ellers fald i udledninger til atmosfære og vandløb).

Det trækker op eller kompenserer for mangler hvis aktuel viden og eksempler, generelle fagligt-teoretiske overvejelser om sammenhængen mellem miljø og vækst inddrages, eller hvis besvarelsen indeholder en fagligt relevant bearbejdning af tabel 2.

Den middelgode besvarelse

vil typisk indeholde en grundig redegørelse for de to bilag efterfulgt af en kort sammenfatning, der f. eks. fremhæver, at den fortsatte forværring af miljøets tilstand skyldes den økonomiske udvikling og væksten i produktion og forbrug. Der kan godt være problemer med at identificere miljøpolitiske problemstillinger, men kernen i miljøproblemerne omfang og karakter skal være forstået. Besvarelser, der kun sporadisk inddrager tabel 2, kan forekomme.

Den netop bedste besvarelse

refererer bilagene uden graverende fejl og demonstrerer hermed en vis forståelse af miljøproblemerne omfang og karakter.

Den ikke - bedste besvarelse

indeholder en yderst mangelfuld og/eller fejlagtig gennemgang af bilagene uden forståelse af miljøproblemerne karakter.

Spørgsmål 3. Diskuter, hvilke økonomiske og politiske muligheder der er for at forbedre miljøet.

Den suveræne besvarelse (11-13)

indeholder en fagligt velargumenteret diskussion af **bede** økonomiske og politiske muligheder for at forbedre miljøet.

Med udgangspunkt i bilag C3-C5 vil diskussionen af de *økonomiske muligheder* logisk kredse om vækst og miljø: på den ene side økonomisk vækst som forudsætning for at gøre noget for miljøet og udvikle de nødvendige teknologier (C3); på den anden side nulvækst (minusvækst) som en nødvendighed såfremt den økonomiske udvikling skal gøres bæredygtig herunder de økonomiske konsekvenser for beskæftigelse, realloen, velstand og levevis (C4).

Diskussionen af de *politiske muligheder* for at forbedre miljøet vil igen ud fra bilagene typisk omhandle temaer som :

- nationale/internationale løsninger herunder interesseorganisationers og EU's rolle (C3).
- politikernes evne og vilje til drastiske indgreb i befolkningens levevis (C4).
- den politiske forbruger (C5).

Andre udgangspunkter og andre temaer kan tænkes, ligesom det ikke er et krav at alle ovennævnte emner inddrages i diskussionen men en mere udførlig diskussion af enkelte emner er ofte at foretrække. Det afgørende er, at besvarelsen er klart struktureret og fagligt velfunderet.

Det trækker op eller kompenserer for mangler hvis aktuel viden eller teoretiske overvejelser inddrages i diskussionen.

Den middelgode besvarelse

vil typisk indeholde solide redegørelser for de tre bilag ligesom de forskellige opfattelser af "miljø og vækst" i bilag C3 og C4 fremhæves. Undervejs eller i en afsluttende konklusion opstilles forskellige muligheder for at forbedre miljøet, men oftest uden klar skelnen mellem økonomiske og politiske muligheder. Der skal altså være fokus på mulighederne for at forbedre miljøet, men den faglige argumentation kan forekomme lidt usikker.

Den netop beståede besvarelse

vil ofte have en mere tilfældig karakter. Forståelsen af bilagene er mangelfuld eller præget af faglig usikkerhed. Der peges på muligheder for at forbedre miljøet, men ofte uden nærmere argumentation.

Den ikke - beståede besvarelse

demonstrerer store faglige mangler i forståelsen af bilagenes indhold - f.eks. direkte fejlfortolkninger eller udeladelse af 1-2 bilag. Såfremt der peges på muligheder for at forbedre miljøet, sker dette på normativ eller postulerende vis.

Delopgave D: Indvandrere på arbejdsmarkedet

Spørgsmål 2. Undersøg indvandrernes tilknytning til det danske arbejdsmarked.

Besvarelsen skal ske på grundlag af materialet i bilag D1 og understøttes af beregninger.

Den suveræne besvarelse (11-13)

indeholder en klar **konklusion** mht. indvandreres tilknytning til det danske arbejdsmarked.

Konklusionen skal understøttes af præcise, klart fremstillede og relevante beregninger, der både omfatter arbejdsstyrken i forhold til den samlede befolkning og de forskellige grupper i arbejdsstyrken i forhold til den samlede arbejdsstyrke:

- den procentuelle andel af indvandrere "fra andre lande", der er med i arbejdsstyrken, er mindre end for danskere og borgere fra andre EU-lande (42,4% i forhold til 54,6% (Danmark) og 54,2% (EU-lande))
- arbejdsindsatsen blandt dem, der er med i arbejdsstyrken, er større for indvandrere "fra andre lande" end for danskere og borgere fra EU-lande (22,1% i forhold til 5,3% (Danmark) og 8,4% (EU-lande))
- andelen af selvstændige blandt indvandrere "fra andre lande" er lidt større end for danskere (10,5% i forhold til 7,9%)

Det er ikke et krav, at der foretages beregninger over tabel 1.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis der inddrages relevant samfundsfaglig eller aktuel viden om indvandreres tilknytning til det danske arbejdsmarked.

Det trækker ligeledes op eller kompenserer for mangler, hvis der inddrages metodiske overvejelser eller hvis Samfundsstatistik eller Statistisk tiårsoversigt inddrages.

Den middelhøje besvarelse

indeholder en **konklusion** mht. indvandreres tilknytning til det danske arbejdsmarked, der viser, at de centrale pointer er forstået: Indvandrere "fra andre lande" er overrepræsenteret uden for arbejdsstyrken og blandt de arbejdsindsatte i arbejdsstyrken.

Konklusionen skal understøttes af relevante beregninger, men dokumentationen kan være mindre klar.

Den netop beståede besvarelse

skal indeholde konklusioner, der demonstrerer forståelse af indvandrere "fra andre lande"s stilling på det danske arbejdsmarked.

Konklusionen er ikke understøttet af egentlige beregninger.

Den ikke - beståede besvarelse

indeholder så unøjagtige overvejelser om indvandreres stilling på det danske arbejdsmarked, at der ikke nås frem til blot nogenlunde klare konklusioner.

Spørgsmål 3: Diskutér de forslag til integration af indvandrere på det danske arbejdsmarked, der fremlægges i bilag D2, D3 og D4.

Den suveræne besvarelse (11-13)

kan tænkes udformet på flere forskellige måder.

Der kan f. eks. fokuseres på:

- økonomiske forhold:

- behovet for arbejdskraft (D2)

- incitament til at søge arbejde, understøttelse/kontanthjælp (D3, D4)

- incitament til at arbejdsgiverne vil ansætte arbejdskraft (D4)

- arbejdsmarkedet (alle tre bilag)

- sociologiske forhold:

- multietnicitet (D2)

- integration i bred forstand (alle tre bilag), herunder krav til danskundervisning og holdninger til ligestilling mellem danskere og indvandrere

Besvarelsen kan være udformet som en diskussion af forslagene i de enkelte bilag ét for ét eller som en diskussion af temaerne på tværs af bilagene. Det afgørende er, at besvarelsen er velstruktureret og at der inddrages relevant faglig viden.

Det trækker op eller kompenserer for mangler, hvis der inddrages relevante aktuelle eksempler.

Den middelgode besvarelse

indeholder en diskussion af et eller flere af de forslag, der kan udledes af bilagene.

Fremstillingen kan enten være relativ bilagsbunden, eller kan mere frit tage afsnit i enkelte af forslagene i

bilagene. Det afgørende for en middelkarakter er, at der demonstreres en grundlæggende forståelse af mulighederne for og problemerne i forbindelse med at integrere indvandrere på det danske arbejdsmarked.

Den netop beståede besvarelse

vil normalt tage form af en meget refererende gennemgang af bilagene, men den vil dog vise en behersket forståelse af opgavens problemstillinger.

Det er et krav til den netop beståede besvarelse, at mindst ét af forslagene i bilagene er inddraget.

Besvarelsen vil kunne indeholde normative udsagn fra indvandrerdebatten.

Den ikke -beståede besvarelse

vil være præget af tilfældige iagttagelser fra bilagene, der rører manglende forståelse af de helt grundlæggende problemstillinger.

Besvarelsen vil ofte næsten udelukkende have karakter af normative udsagn fra indvandrerdebatten.

God fornøjelse og venlige hilsener,
på opgavekommissionens vegne,
Peter Lundberg Thomsen.